

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду на седници одржаној 7.11.2014. године</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>доц. др Јасна Шакота Мимица, доцент за ужу научну област Филозофске науке, 2.12.2010, Филозофски факултет у Новом Саду, председник Комисије; проф. др Миленко А. Перовић, редовни професор за ужу научну област Филозофске науке, 01.11.1995, Филозофски факултет у Новом Саду, ментор; проф. др Бранко Баљ, редовни професор за ужу научну област Филозофске науке, 29. 12. 1997, Економски факултет у Суботици, Департман за европску економију и бизнис, члан;</p>
ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме:</p> <p>МАЈА (ЈАДРАНКА) СОЛАР</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава:</p> <p>06.02.1980.г., општина Максимир, Загреб, Р. Хрватска</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив:</p> <p>Филозофски факултет у Новом Саду, Дипломске академске студије филозофије-мастер, дипломирани филозоф-мастер</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:</p> <p>2008., Докторске студије - филозофија</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p> <p>-</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p> <p>-</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<i>ПРОБЛЕМ ВЛАСНИШТВА У РУСООВОЈ И МАРКСОВОЈ ФИЛОЗОФИЈИ</i>
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација под насловом <i>Проблем власништва у Русоовој и Марксовој</i>

филозофији написана је на 229 страна, без илустрација, шема и графикона. Рад је подељен на 4 главе и 13 поглавља. Има 84 референци и 141 библиографских јединица. Преглед рада по целинама:

1. Увод (9-28)
 - Филозофске рефлексије о власништву (9-20)
 - Русоова и Марксова критика власништва (20-28)
2. Аграрни капитализам и нови режим власништва (28-39)
 - Мор о власништву (32)
 - Хобс о власништву (33-36)
 - Лок о власништву (36-39)
3. Апсолутистичка монархија и режим власништва (39-142)
 - Русо о власништву (51-79)
 - Осуда луксуза и истицања трошења (*la dépense ostentatoire*) (79-107)
 - Власништво и индивидуа (107-124)
 - Власништво и једнакост (124-142)
4. Индустрijски капитализам и режим власништва (142-221)
 - Марксова концепција отуђења (151-166)
 - Власништво и начин производње (166-190)
 - Првобитна акумулација капитала (190-212)
 - Форме приватног и колективног власништва (212-221)
5. Литература (221-229)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација *Проблем власништва у Русоовој и Марксовој филозофији* у уводном поглављу поставља водеће питање о могућности филозофског истраживања проблема власништва. Средиште уводне анализе чини разликовање античког, средњовековног и нововековног хоризонта појављивања релевантне рефлексије и разрађене теорије о власништву. Експликација тога разликовања служи разјашњавању питања како и зашто се проблем власништва поставља као филозофски проблем. Након овог сажетог прегледа кандидаткиња је у другом делу увода сумирала идеју рада, те навела закључке компаративне анализе Русоове и Марксове проблематизације власништва. У овом делу се показују кључна места преплитања и разилажења између Русоове и Марксове концепције власништва, стога је овај део увода написан и у форми закључка.

Друга глава рада, *Аграрни капитализам и нови режим власништва* написана је као анализа историјског контекста настанка аграрног капитализма у Енглеској и њему примереног власничког режима, те као анализа три кључне филозофске концепције власништва тог доба (Морова, Хобсова и Локова). Овакав прелудије у компарацију и сучељавање Русоа и Маркса показује битност различитих историјских конфигурација које суодређују и филозофску мисао, те разлику филозофских рефлексија о власништву у енглеском и француском контексту. Показује се да је новонастали капиталистички систем у Енглеској посве другачије конституирао друштвене, економске и политичке односе од истих тих односа у апсолутистичком систему Француске. Тиме су и филозофске теорије о власништву које настају у Енглеској и Француској тога доба битно другачије конституисане, иако су енглески мислиоци утицали на Русоову концептуализацију власништва. Заступа се и интерпретација према којој се капитализам као друштвени систем не мисли из прогресивно-натурализоване перспективе, сходно којој би се зачеци капиталистичког система могли пронаћи на самом почетку историје, већ као конкретна историјска формација која се појављује у одређеном повесном периоду и има своје специфичне карактеристике.

Следећа глава, *Апсолутистичка монархија и режим власништва*, смешта Русоову рефлексију о власништву у историјски контекст. Тематизују се француски апсолутизам и његове значајке, посебно тадашњи режим власништва, а потом се мапирају основне филозофске поставке Русоове филозофије у вези са проблемом власништва. Показује се да је у овом историјском контексту власништво доминантно конституирано на пре-капиталистички начин. Образлаже се и зашто ће се истраживање усредсредити на филозофско-економски аспект Русоовог проблематизовања власништва. Након описа историјског контекста и истицања теоријских равни анализе, кандидаткиња у поглављу *Русо о власништву* даје

приказ кључних места Русоове анализе власништва, те их проблематизује. Неки од важнијих појмова у спреси са којима се мисли Русоово концептуализирање власништва у овом поглављу су: општа воља, воља свих, природно стање, друштвено стање, природни закон, врлина, слобода, суверенитет, управљање. У поглављу *Осуда луксуза и истицања трошења (la dépense ostentatoire)* се тематизује луксуз као један од кључних појмова на основу којег се развила дебата током 17. и 18. века, спрам које су се одређивали и филозофи: Мандевил, Хјум, Монтескје, Волтер и Русо. Поред моралног и културног аспекта проблема луксуза, кључни аспект анализе је политичко-економски, те се луксуз промишља у вези са режимом власништва и антагонизмом власничких и развлашћених слојева. Поглавље *Индивидуа и власништво* анализира битну равн коју развија нововековна мисао у анализи власништва, а то је веза субјективитета и могућности *стицања*. Већина филозофских анализа појма власништва се усмерава и на проблем фундирања власништва или у сфери индивидуалитета или у сфери колективитета. Након промишљања појма индивидуе и концепције индивидуализма, кандидаткиња је посебно ставила акценат на осу разликовања либералних концепција разумевања индивидуалности (разумевања индивидуалности као структуре сопствености која има себе у власништву) и не-либералних концепција које полазе од сфере колективитета у анализи власништва. Након подробне анализе Русоовог разумевања индивидуе, те антрополошких карактеристика као што су љубав према себи (*amour de soi-même*), самољубље (*amour-propre*) и самилост, јасно се дистингуирају две равни - једна је равн природног стања, друга је равн друштвеног стања. Кандидаткиња показује да се, уколико се не диференцирају ове две равни, олако запада о оптуживање Русоа за заговарање идеје апстрактног колективизма (оличеног у идеји *једнодушности*), па и тоталитаризма. Кандидаткиња се овде посебно критички усмерава на интерпретацију Хане Арент и образлаже тезу да се Русоово промишљање индивидуалитета и колективитета, те сфере приватног и јавног, суштински односи на његову критику приватног *присвајања* сфере јавности. Власништво би, дакле, требало бити утемељено у сфери колективитета и у сфери јавности, чиме је могуће предупредити антагонистичка одношења индивидуа која су увек везана за дијалектику пропријације и експропријације. У последњем поглављу ове главе, *Власништво и једнакост*, кандидаткиња показује најслабије место у Русоовом концептуализирању власништва, а то је идеја једнакости. Иако је показано да је једнакост важан идеал Русоовог мишљења, показује се и како се једнакост мисли у оквиру ранговне сталешке структуре и система доминације. Закључак овог поглавља је да је Русоов говор о једнакости заправо говор о *релативној* једнакости (а која је најпре омогућена редистрибуцијом богатства и рестрикцијама власничких прерогатива). Русоова критика власништва показује се као критика апсолутистичког друштва, као захтев за модификацијама у оквиру истог система, али не и као захтев за радикалном променом постојећег друштва и власничког режима, како ће се то испоставити у Марксовој филозофији.

Четврта глава дисертације, *Индустријски капитализам и режим власништва*, тематизира Марксово разумевање власништва. Након описа историјског оквира индустријског капитализма и њему инхерентог типа власништва, поставља се теоријски оквир у коме настаје Марксова проблематизација власништва. Истичу се три кључне теоријске равни: филозофска равн немачког касичног идеализма (Кант, Фихте, Хегел), политичка равн социјализма и комунизма (Сисмонди, Прудон, Сен-Симон, Фурије, Овен), те економска равн класичне политичке економије (Сеј, Мил, Малтус, Смит, Рикардо). У поглављу *Марксова концепција отуђења* кандидаткиња тематизира феномен отуђења у Марксовој визури, али и компарира анализу феномена отуђења са Русоовом тематизацијом отуђења, те посебно са Хегеловим промишљањем отуђења које је најнепосредније утицало на Марксово. Кандидаткиња се у овом поглављу ослањала и на релевантне филозофске интерпретације Марксовог концепта отуђења (Лукач, Иполит, Алтисер, Месарош, Перовић, Кангрга). Заступа тезу да је Марксово одређење људскости суштински *неесенцијалистички* мишљено, стога се и феномен отуђења мисли из дијалектичке перспективе, а људска природа се мисли као друштвена природа или *друга природа*. Показују се суштинске везе између феномена отуђења и концепта власништва. У другом поглављу ове главе, *Власништво и начин производње*, развија се Марксова идеја да се власништво превасходно мора мислити из контекста производње. Објашњава се Марксово разумевање производње, те нијансирано разликовање концепата *начин производње*, *производне снаге* и *производни односи*. Даје се и приказ Прудонове, Штирнерове и Бенетамове концепције власништва, спрам којих се Маркс критички односи. Битни проблеми који се образлажу у овом поглављу су: одношење сфере производње и сфера расподеле, размене и потрошње, историјски типови власништва,

Марксово разумевање индивидуе као *друштвене индивидуе*, проблем *одвајања* власништва и рада, апстрактни и конкретни рад, употребна вредност и разменска вредност, феномен фетишизма. Поглавље *Првобитна акумулација капитала* даје приказ Марксовог разумевања генеалогije капиталистичког облика власништва. Анализира се и Смитов концепт акумулације према коме се Маркс критички поставља, понајпре разликујући логику прекапиталистичког начина присвајања (оличену у метафори "згртача блага") и логику капиталистичког начина присвајања. Даје се и приказ важнијих интерпретација овог Марксовог појма и дебате која је настала поводом њега. Поред историјске аргументације којом се објашњава феномен такозване првобитне акумулације, кандидаткиња је дала и филозофско-логичко објашњење појма "првобитности" (на трагу Хегеловог разумевања појма *Aufhebung*), те објашњење Марксове методологије структурирања књиге *Капитал*. У последњем поглављу дисертације *Форме приватног и колективног власништва* кандидаткиња показује суптилност Марксових дистингирања мноштва типова приватног и колективног власништва. Она заступа тезу да се Марксова критика приватног власништва односи преваходно на *капиталистички* облик приватног власништва, а не на институт приватног власништва уопште. Аргументе налази у самим Марксовим ставовима, нарочито у разликовању форме индивидуалног власништва од приватног капиталистичког власништва, какво Маркс даје у *Капиталу*. Напокон, објашњава се шта би онда значило Марксов захтев за укидањем института приватног власништва, захтев за укидањем одвајања власништва и рада. Анализира се Марксов концепт еманципације који се, за разлику од Русоовог концепта еманципације, фундира у критици политичке економије.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са SCI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Проблем власништва и индивидуализма. "Filozofska istraživanja", Vol. 34, Sv. 1-2, Časopis Hrvatskog filozofskog društva, Zagreb, 2014.g.,str. 55-67, (M 22)

Спиноза као анти-Хобс. "Arhe", Часопис за филозофију 19, Одсек за филозофију, Филозофски факултет, Нови Сад, 2013., стр. 7-25, (M 51)

Индивидуализована настава као технологија власти. "Традиција наставе филозофије VI", APXE, Едиција филозофске литературе PROPAIDEIA, Одсек за филозофију, Нови Сад, 2012., стр. 137–150, (M 45)

Натраг ка борбеним појмовима: класа, пол, универзалност. "Генеро" бр. 16, Часопис за феминистичку теорију, Београд, 2012., стр.83-103. (M 53)

Утицај филозофије Светозара Марковића на образовање ђака карловачке гимназије. "Традиција наставе филозофије IV", APXE, Едиција филозофске литературе PROPAIDEIA, Одсек за филозофију, Нови Сад, 2010. , стр. 109-118, (M 45)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ дисертације *Проблем власништва у Русоовој и Марксовој филозофији* је испитивање проблема односа две епохално важне филозофске тематизације власништва у склопу разумевања ширег повесног односа, као и одговарајућих филозофских концепција. Појмовно и историјско разликовање аграрно-капиталистичког, апсолутистичког и индустријско-капиталистичког система постављено је као структурни оквир анализе. Кандидаткиња је заступала основни став да су Русоово и Марксово поимање власништва резултат битног критичког односа према низу теорија о власништву које су се јављале у системским раздобљима развитка капитализма, при чему су се те теорије јављале као покушаји разумевања темеља грађанског света, као мистификације стварних односа карактера власништва или као идеолошке конструкције. Тематско развијање тога става водило је кандидаткињу препознавању и тематизирању позиција пресецања, приближавања, али и удаљавања ове две концепције. По њеном схватању, оба мислиоца појам власништва су мислили на темељу идеје колективитета. Русо га је тематизирао из доктрине *опште воље*, а Маркс из интерпретације појма и проблема *производње*. Заједничко им је схватање да фундаментални економски, политички и друштвени антагонизми настају из разумевања и утемељења института власништва из идеје индивидуалитета, како се она схвата у корпусу либералистичке филозофије и идеологије. Русоова и Марксова критика власништва, свака на свој специфични начин, вредноване су као анти-либерална критика грађанског света и капитализма, конкретно као критика одређених форми приватног власништва, али не и приватног власништва *in genere*. Кандидаткиња је јасно предочила основну разлику између Русоовог и Марксовог становишта. У битном, код Русоа оно се гради на критици неједнакости. Позитивну солуцију критике Русо налази у идеји могуће спојивости једнакости и сталешког система доминације и потчињавања. Марксово становиште, напротив, развија се у генералну критику политичке економије. Из ње Маркс изводи интегралну класну теорију, односно, теорију класне стратификације грађанског друштва. У коначници, она Маркса води радикалној критици темеља грађанског света и конципирању стратегија његове трансценденције. *Implicite*, целина кандидаткињих анализа показује да мисаона позорност за филозофске ликове као што су Русо и Маркс није пре свега одређена историјско-филозофским разлогом. Напротив, лик света који се производи на идејама неолиберализма тражи да се Русо и Маркс и данас читају изнова и на нов начин.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

На филозофски изузетно сложен начин кандидаткиња је поставила своју истраживачку стратегију у овој дисертацији. Та се сложеност показује у структури рада у којој се јасно рашчлањују, али и успешно комбинују: а. филозофска анализа битног појмовног категоријалитета који чини основну мрежу проблемске фигурације појма власништва у модерној епохи, б. историографска анализа повесних процеса обликовања капитализма као економске форме организације грађанске епохе, в. компаративна анализа повесног садржаја живота Запада у његовим битним заједничким карактеристикама, али и разликама с обзиром на питање о власничком односу као антрополошкој, повесној, политичкој и економској категорији, г. ауторска истраживачка филозофска рефлексивна која показује како се збиљски повесни власнички односи рефлексивно уздижу у одговарајуће филозофске, научне, идеолошке и политичке теорије о власништву, односно, програматске захтеве за заснивањем и успостављањем нових повесних форми власништва.

Кандидаткиња је на узоран начин провела наведене истраживачке задатке, показујући способност да наведене филозофско-научне проблеме мисли на узорни спекулативни начин.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним

образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Датијасне, прецизне и концизне одговорене 3. и 4. питање:	
1.	Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме Да
2.	Да ли дисертација садржи све битне елементе Да
3.	По чему је дисертација оригиналан допринос науци У овој дисертацији по први пут успешно у нашој филозофији тематски се испитује однос филозофских категорија властитости и власништва кроз компаративну анализу парадигми Русоове и Марксове филозофије, с проблемском дедукцијом која захвата рефлексију битних историјских етапа грађанске епохе и капитализма као сукус њене економске субзистенције и организације.
4.	Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Дисертација нема недостатака који би битно утицали на резултат истраживања
X ПРЕДЛОГ:	
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:	
- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана	

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Доц. др Јасна Шакота Мимица

Проф. др Миленко А. Перовић

Проф. др Бранко Баљ
